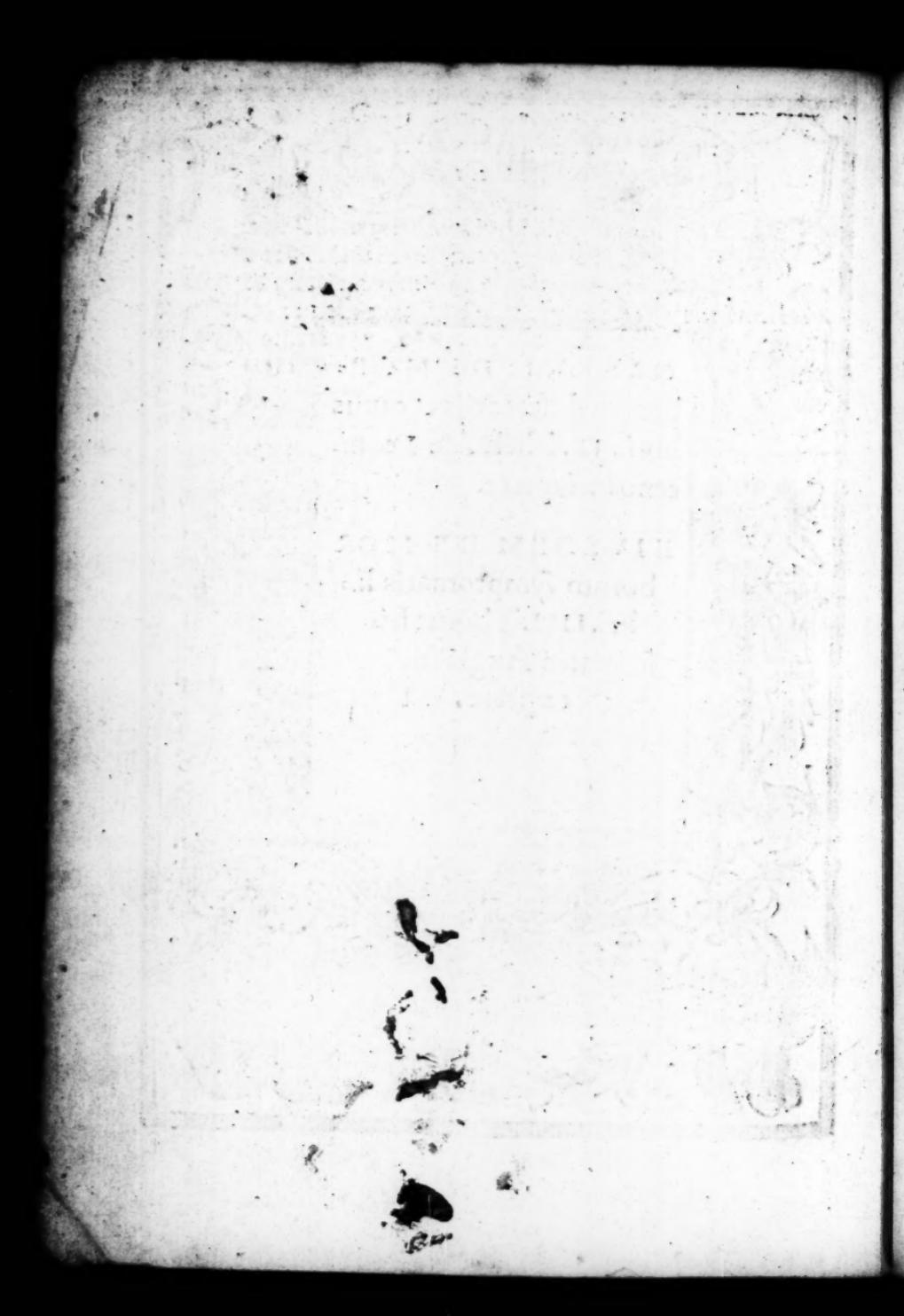

GALENI DE MOR=borum differentijs et causis libri . II . Nicholao Leoní= ceno interprete .

E IV S D E M D E M O R=borum symptomatis li= bri . IIII . Thoma Li=nacro Anglo in= terprete .

Hir Aldrig

John Ellis.

Santos simplices quidem s. ac ignotus multiplex

GALENI DE DIFFERENTIIS

morphorum liber primus Lconi
ceno interprete.

PRimum dicere oportet, quid morbus appellemus. Put libri intentio magis innoteat. Secundo loco, quot sint uniuersi primi et simplices morbi, qui ueluti quedam aliorum sunt elementa, deinceps uero tertio, quot sint iij, qui ex eorum compositione proueniunt.

SVmendum uero et hic omnium consensu approbatum principium, qd omnes homines tunc se sanos existimant, cum partium corporis ministrio, ad eas quae in uita necessariae sunt actiones, sine aliquo uitio perfungi potuerint. Qd si cuiuspiam patientis operatio offensa sit, illam ægrotare arbitrantur. His igitur ita se habentibus, in duobus sanitatem querere oportet, aut in operationibus naturalibus, aut in fabrica instrumentorum, quibus operamur. Ex quo fit, ut morbus sit uel operationis uel structuræ oblesio. Sed quoniā et dormientes, aut alioqui in tenebris et ocio degētes, aut sepe discubētes, neq; uela corporis parte mouemur, neq; alicuius rei extrinsecus sensū habemus, nihilominus tamē sani sumus, hinc perspicuum existit, qd sanitas non operatione, sed potentia potius est definienda. Ut autem operasi possimus, structura efficit naturalis. In hac igitur consistit sanitas. Vnde et hęc ipsa ad operationem vim obtinet causę. Siue igitur naturalem omnium partium corporis constitutionem, sanitatem appellare libuerit, siue operationū causam, in idem uterque incidit sermo. At si hoc est sanitas, eius profecto contarium erit morbus, uel non naturalis constitutio, aut lęsae operationis causa. Liquet autem, qd et si dispositionem non naturalem dixeris, cū eo quod nomine uteris antiquo, idem quoq; significabis.

G. DE DIFFER. MOR.

Quot uero modis exeuntia naturę normā impedi antur innaturę operibus corpora, si inuenire potuerimus, hac una uia, omniū simplicium mōrborum numerum inueniemus. Sumatur uero et hic constans omnium confessione principiū, id quod naturale existit, esse moderatum, quod uero non naturale, immoderatum, erit igitur sanitas moderationio quædam, morbus autem immoderatio. Sed quarum terū immoderatio morbus sit, deinceps cōsiderandum. Id clarum utiq; quorum sanitas moderationis sit, eorundem morbum esse immoderationem. Quare si moderationi meatuum sanitas est, eorundem immoderatio morbus existet. Qz si ex temperatia calidi, frigidi, humidi, et siccii, sanitas pendet, ex eius contrario necessario egrotare continget. Eadem ratione si in aliquo alio quopiā genere sanitas fuerit, eiusdem generis immoderatio faciet egritudinem.

Sed hoc ipsum rationabilius consideremus, si qd sit corpus maxime simplex atq; unum, id nullius aut intensionis aut diminutionis est particeps, neq; in hoc genere alterum melius alterum deterius reperitur. At si ex pluribus constet, multi in eo compositurę modi, alijs meliores, alijs peores cōtingent. Ex quo illud eueniet, ut eadem composita, et conditione sint optima, et deteriora inueniātur. Id uero quod optime sit cōstitutum inter ea, que ad id genus attinent, optimū existet. Corpora itaq; animalium, quod dici solet magis ac minus, admittunt, tātaq; in ipsis uarietas est, ut alia quidē optimi sint habitus, alia simpliciter boni, non tamen optimi, alia que ēt si sana dicantur, non tamen boni sint habitus, quēdā uero minus ualeant, quædam autem egrotent. Atq; horum quoq; egrotatio quandoq; leuior, quādoq; periculōsior, et hēc ipsa, quandoq; uehemens, nōnunq; periculū mediocre affert. Negenim omnia corpora uel

LIBER PRIMVS.

vel sana uel ægra, æqualiter affecta existimare debemus. Quare animalis corpus non erit unū, ueluti atomus Epicuri, aut incōpacta Asclepiadiſ corporis cula. compositū igitur. Q; si ex atomis, aut ex huius modi corpusculis incōpactis impassibilibusq; cōstatet, in cōpositionis qualitate tantūmodo, magis minusq; suscipere. ueluti domus ex impassibilibus cōstructa lapidibus, nō tamē habentibus cōpositionem ex omni parte pfectā. Q; si et lapides ipsos aliquo pati cōtingeret, uarios sine modos ac multifores, domus eadē in suscipiendo magis ac minus admitteret. Si uero et corporū nostrorū primordia eam naturā habent, ut et pati et alterascere possint, non in cōpositione et partiū formatione tantū, sed in totis seipsis, magis minusue, corpora ipsa recipiēt. atq; ex eo ipsa per se tota, tot morborū genera contrahent prima atq; simplicia ac ueluti aliorū elementa, quot fuerint cōponentia. Quod uero sub his uerbis per tota alterari significantur, impassibilibus elemētis nequit accidere. Neq; n. fieri pōt ut insectile corpus, quod atomū appellant, quicq; patiatur, sed in cōpositione ac formatione dumtaxat passio cōtingit.

Compositio autē atq; formatio in corporibus animaliū triplex reperitur. Prima quidē carū partiū quæ similares appellātur, ueluti arteriā, uenariā, neruorū, ossiū, cartilaginū, ligamento-riū, mēbranarū, et carniū. Secunda instrumentaliū, cerebri, cordis, pulmonis, epatis, uentris, splenis, oculorū et renū. Tertia uero totius corporis. Etemim harū unaquęq; partiū instrumentaliū, ex alijs quibusdam simplicibus ad sensum est cōstituta. Illarū uero quęlibet, ex primis constat elementis. Carnis igitur quatenus caro est, in cōpositione tantū quatuor elementorū differentia cōsistit, at quatenus pars est instrumentorū alicuius, in formatione et magnitudine.

G. DE DIFFER. MÖR.

et ipsorum itaq; instrumētorū, i eisdē erūt discrimina.
¶ Vbi itaq; dixerimus de partiū similarium morbis,
quot nūero sint et quales iuxta suppositionē primā,
ueniemus ad secūdā, ad eā scilicet q̄e per totā sub-
stantiā alterari et trāsmutari corpora supponit.

*pmi simplici
ibi animalia
partes & coe-
platio*

Sūt autē duę prime ægrotationes, altera ampliatio
meatuū, altera angustatio. Nā si prima elemēta sup-
ponātur impassibilia, nullę erūt alię pr̄terq; in cōpo-
sitiōe passiōes. Omnis autē cōpositio ea q̄e nup dix-
imus discrimina recipit. Quare necesse est similariū
quālibet partiū tūc suū habere robur, cū meatus mo-
dicos obtinet. qua moderatione sublata, a naturali
dispositione digrediatur oportet. Sed qm̄ unaquæq;
mediocritas duplē patitur corruptionē, alterā ex-
uperatiā alterā defectū, liquet q̄ prime ægritudines
corporū simpliciū duplices erūt, quarū alteræ ex am-
pliatione, alteræ ex angustatione cōsistūt. Et os igi-
tur et caro et aliarū unaquæq; partiū, q̄e si ad iudic-
iū sensus referantur, simplices sunt, cū aut densita-
tem aut raritatē immodicā habuerint, eas male af-
fectas esse dicemus. Q̄ si in utroq; excessu mediocritati
seruauerint, quantum utiq; earū operationibus
fuerit maxime oportunū, tunc utiq; supremū sanita-
tis gradū obtinere dicētur. Breues uero a medio ad
utruq; extremerū euersiones, donec partis operatio
omni noxa sensibili caruerit, nequaq; ægritudines ap-
pellabimus. Plurimū uero in his et magis et minus
inuenitur, utpote i salubri et morbida natura magnū
occupante interuallū, cum ab exquisitissimo sanita-
tis modo et tēperie recesserit, unde in hoc spacio om-
nes sanorū differentiē locabuntur. Secundū ab hoc
quod sequitur interstitiū, in quo sensibilis apparet a
mediocritate recessus, obtinet morbi, donec ad tātā
immoderationem natura peruerterit, q̄ mēbro inte-
ritū afferat. Neq; enim animaliū corpora eam habēt
a natura

L I B E R P R I M V S

a natura proprietatē, ut quocunq; rarescere aut denescere possint. sed et huic rei limites natura constituit, quos prēterire sit perniciosum. Et corporū quidem impassibilium suppositio ita se habet.

AT qui elemēta subisci passionibus statuūt, mutuisq; inter se actionibus per se tota cōmiseri ac tēperari arbitrātur, quocūq; numero prima cōstare elementa supponant, totidē primas esse egritudines necessario fatebūtur. Age igitur, sint prima elemēta, numero quatuor, calidū, frigidū, humidū & siccū, quibus inuicē moderate confusis sanū sit animal, in moderate uero egrōtū, erunt cōsequio egritudines quatuor. Prima, caliditas quę naturalē excellerit modū. Secunda, frigiditas. Tertia, humiditas. et quarta siccitas. Hi sunt iuxta secūdā suppositionē modi uniuersi carū partium, quę similares aplantur, et simplices omnino esse uidentur.

Compositorū uero in nobis instrumentorū egritudines, utriq; suppositioni cōmunes existunt. Has igitur breui sermone exequemur. Sed hoc ipsum p̄e omnibus quemadmodum cōmunes sunt, ostendamus. Quum oporteat mēbrum quodlibet ad sensum cōpositū (quod dissimilare appellat) si recte opus suum p̄ficere debeat, nō ex quibuscunq; periculis, neq; ex numero aut magnitudine qualibet non satis oportuna cōstare, aut quoquis modo aliter incōmode se habere, in quatuor generibus quoquis instrumentorū egritudine cōsistet. Proprias autē unūquodq; genus suscipit differētias. Id quod primo diximus loco, cum forma membro conueniens fuerit uitiata, qñ scilicet uel sagram incōmodam uel cōcauitatē uel meatum accepit, aut unum aliquid amiserit, quod adesse oportuerat. Ex hoc genere etiā sunt leuitas et asperitas non cōmode permutatę. Secundi generis, quod ad numerum spectat, in primis ac simplicibus partibus duplex

G. DE DIFFER. MORT.

duplex est morborū differentia, aut quia deficiat ali-
quid, quod haberi erat oportunū, aut superabundet,
qd minime sit necessariū. Tertij quoq; generis, qd
cōsistit in magnitudine, duplex est morborū differen-
tia: si quid aut nimiū adoleuerit, quod minus esse de-
cuerat, aut nimis sit extenuatū, quod maius esse ex-
pediebat. ex quo fit, ut totum instrumentum nō recte
suū impleat officium. In reliquo autē genere mor-
borū secūdum cōpositionē, aut positu uariato na-
turali, aut mutata partium copula, differentię cōstitu-
entur. Quēadmodū uero prima queq; instrumēta, aut
integrā ex simplicibus corporibus, aut cōpositionē
uitiosam sortiant, atq; ex eadē causa uel sana sūt u
morbida, ita ex ijsdē instrumētis primis, coagmentā
tur secūda. Musculus enim et uena iter prima instru-
mēta cōnumerant, digitus uero iter secūda, atq; hoc
magis, pes, et pede magis tibia. Vniuersaliter enim
quecūq; ex similaribus partibus coalescētibus unus
operatiōis ḡra sunt cōstituta, inter prima instrumē-
ta cōsentent. Quecūq; uero rursus ex his cōponuntur,
etsi uni totius instrumēti actui maxime obseruiūt, in-
ter secūda cōnumerant. Eēdē uero et horū instrumē-
torū erunt ēgritudines, que dicuntur esse primoꝝ. Sed
instrumentoꝝ diuersitates alibi executi sumus, quæ
potissimū prima appellant, et que secūdo post hēc, et
que tertio ordine collocant. hoc uero in loco ubi nō
adeo ad arctū est cōsideratio redigēda, id unū tātum
aiaduertere oportet, nūquid simplex ad sensum uel
cōposita sit aialis particula. Simplicis. n. primæ (de
quibꝫ diximus) ēgritudines, naturalium elementoꝝ
differentia determinantur. Ad cōpositā autē secūdā
pertinent, que utriq; suppositioni cōmunes existūt.

NVllum uero ēgritudinis genus neq; in simplici-
bus neq; i compositis corporibus tererit, quod
utrisq; sit propriū. siquidē uia diuisionis id im-
possible

LIBER PRIMVS

possible ostenditur. unum tamen commune est omnisi et simpliciū et compositorū corporū, siue prima sint instrumenta siue secunda siue tertia, quod nunc explicabimus. Ad huius uero inuentionem uiam nobis prestat, quēdam in nuper dictis corporibus natura communis inuēta. si quid enim cōmune omnibus in sit, quatenus secundū naturā se habere dicuntur, qđ uel usum aliquem uel actū animalibus largiatur, om nino eo corrupto cōmuniis quidam assidet morbus. Sed quidnam hoc est, quod omnibus commune exis stat? Suarum unicuiq; unitas, que, cum affuerit, causa erit, ut pars quēlibet una esse dicatur, unūq; actū uel usum perficiat. Qz si qua solutio contingat, partis illius erit ægritudo. Quam uero appellationem in singulis partibus ægritudo sortiatur, paulo infrius dicemus, quando dictorum generum differentias, in species fecabimus particulares.

VNAM igitur partem iam exequamur, rursus a prima suppositione exordientes. Duæ, iuxta hāc, in similaribus partibus erāt ægritudines, que meatuum immoderatione cōstabant, uel eorum scilicet ampliatione uel angustatione. utriusq; uero carū est diuersitas duplex, angustationis quidem corporis, quaq; uersus in seipsum compressio, atq; ipsorum obstrūcio meatuum. Ampliationis autem, eiusdem corporis ad omnem partem extētio, ac meatuum quēdam ueluti expansio, contingens ex concursum elementorū, que proprie corpora et quidem prima ac simplicia appellari asseuerat. Siquidem que ex ipsis fiunt compositiones, uocant concretiones.

CIuxta uero suppositionem secundā duę sunt ægritudinum differentiæ, quum uidelicet partes similares solis nonnunq; qualitatibus alterantur, nonnuq; uero ad easdem partes aliqua confluente substantia in qua eadem sunt qualitates. Et secundum quidem modum

G. DE DIFFER. MOR.

modū, ex quo tumor aliquis corporibus aduenit, nemo sere medicus ignorat. Nam et herisipelata, et inflāmationes, quas Græci phlegmonas vocant, et tumorū genera, quæ ab eisdem phymata et phygethla appellantur, et struma, elephantiasis, scabies, lepre, uitiliges, tumores duri, in hoc genere cōprehendūtur. qui omnes morbi adeo sunt euīdētes, ut neminē possint latere. At quos sola inæqualitas atq; int̄ p̄ties primarū cōmittit qualitatū, iij non omnibus ita patent, nisi cum plurinū a naturali habitu corpora recesserint. Tunc enim facile affectus ipse cōprehendit, qui superante caliditate ac totū obidente animalis corpus, febris nuncupatur. Eadem uero caliditas quādoq; in singulis animalis partibus sensui subiicitur, ueluti in tibijs cum quis nimū eas ambulando fatigauerit, aut cū remigando, aut agrū sodiendo, siue aliquid tale faciendo ad lauitudinem usq; peruerenerit. Tunc enim et eisdem ipsis qui labore oppressi sunt, et alijs tāgentibus, feruidores sentiuntur. Q; si ex alicuius humoris profluuo magnus quidam tumor parti adiectus sit, erit ex secunda morborū differentia. Ex prima autem erunt, et illa quæ nuper cōnumerauiimus, et si quis præterea affectus aut ex solis adustione, aut ignis calefactione, quemadmodum ex quæ squammæ appellantur, in certa animalis parte aut toto corpore contrahatur.

CUm uero morbus frigidus, sit calido cōtrarius, in extremis quandoq; partibus usq; adeo patens depositio cōtingit, ut emortua decidant mēbra. Nec minus uniuersum aliquādo patitur corp^s, sicut iter agētibus in ualido frigore accidit. Nam pleriq; ex his in ipsa uia cōmoriuntur, pleriq; uero anteq; animā expirent, domū algidi ac semianimes deseruntur. In morbo autē attonito, et comitiali (alterū apoplexiam, alterū epilepsia Græci appellāt) et tremore

et

LIBER PRIMVS

et distentione neroorum (quam Græci spasmodum vocant) talis saepe accidit paſſio. Nam et ijs quos initio usq; ad mortem frigus opprimit, talibus rigoribus corripiuntur. quales Græci emprosthotonos opisthotonos ac tetanos appellat, quoniā modo in anteriorem, modo in posteriorem, modo in nullā flectitur partē, sed rectū atq; immobile corpus intēditur. Nōnulli autem his paſſionibus quas congelationes nominant, affliguntur. Alij simile quid ijs qui mórbō attonito laborant, patiuntur. In his uero paſſionibus omnibus superuenit accidens, quod multorū distractit intellectū, ut accidens ipsum putent ægritudinem, atq; ægritudinē, accidentis causam. Nam qui operationū lesiones putant ægritudines, hi nō absimulatione, neroorū distensiones, insensibilitates, torpores, et reliqua huiusmodi, ægritudines uocat. Nos uero ab initio de nominibus edocim⁹, ne quenpiā forte lateret in hisce omnibus, nō de rebus, sed de uocabulis tantummodo disceptari. Illos tamē quispiam iure meritoq; taxabit, qui in sua harent ac cōmorantur sententia. Sed licet aberrent, plus se tamē castis sapere existimant. Audire licet eos cū hæc distinguere conātur, et inquiunt: Si neroorū distentio seu quatur inflāmationē, esse aduentitiū quoddā atq; accidens inflāmationis. Si uero solā intēperiem, ægritudinem. Hæc de febre ipsa arbitrantur. si post sensibilē alicuius mēbri aduenerit affectū, accidēs esse. alioqui, ægritudinē esse censendā. Qui quidē ob id sūt accusandi, q; nō expectantes donec ab alijs cōfūruntur, ipsi seipſos reuincunt. Qui uero ſupponūt operationū lesiones appellari morbos, neq; a primo discedūt instituto, licet aliud quoddā sit, quod illi minime aduertūt, in noībus tātūmodo decipi, res uero ipsas recte assequi, sunt existimandi. Sed de oībus ad medicinā p̄tinētib⁹ noībus, est a nobis alibi pleniū explicatum.

G. DE DIFFER. MOR.

explicatum. Et si quis recte his uti cupiat, librum illum curiosius inspiciat. Quoniam uero hic locus rerum cognitionem præcipue desiderat, ea, quæ deinceps sequuntur (seruata quam diximus nominum ac uocabulorum proprietate) aggrediamur.

Diximus de calidis aut frigidis affectibus, qui omnis substantię effluentia uacant. Eadem ratione et humidę et siccę cōsistent egritudines, tota alterascente corporum natura; præterq; aliam suscipiant materiam. Exiguę uero permutationes, non facile cōprehendi possunt. Magnæ uero manifestissime patent, in membris præsertim quæ proprie emortua sunt. Nam quædā ueluti solita ac ualde exiccata apparent, quædā mucosa et relaxata uisu ac tactu sentiuntur, adeo ut si aliquā ex ipsis partem manibus tractandam accipias, protinus effluat, atq; instar aquæ excidat digitis. Hoc idem in putridis ossibus usu contingit. Alia non longe ab harena distare uidentur, similia his lignis, quæ sunt uetusta corrupta. Alia ueluti mucore sunt obsita. Quæ omnia uel humiditatis uel siccitatis immoderata temperies producit. Omnes uero exigui membrorum a naturali temperamento recessus a multis ignorantur, et ab eisdem imbecillitates appellantur. Nam si inflammatio aut ulcus, aut aliiquid huiuscmodi uetriculuminfestet, nullam præterea causam cur cibus non decoquatur exquirunt. Si uero nihil horū sit, ajunt esse uentriculi imbecillitatē, tanq; aliiquid dixerint præter id quod sit euidentissimum, malam uidelicet ciborum decoctionem. Quid enim eos aliud discere arbitrandum, nisi uentriculi in suo opere perficiendo debilitatem? Hoc autem nō est, quod quæbatur, sed causa potius eiusdē debilitatis. Cur enim uentriculus suum officium debiliter impleteat, cū neq; pulcere neq; inflammatione, neq; tumore indurato,

LIBER PRIMVS.

Legi simili aliquo morbo afficiat? Neque enim illi, si ne ulla omnino causa, concoquendi cibū facultas extipitur. Quare relinquit ut, aut immodicos meatus, aut qualitatū intemperiem causari sit necessarium. Ex quo etiā illud facile intelligitur, nulli earū egreditur, quæ partibus similaribus accidunt, posse unq̄ rectā curationem adhiberi, nisi primorum elementū animaduersio fuerit adiuncta. Sed aduersus hoc alibi, quēadmodum expedire videbatur, disserim⁹. et quod præsentis interest loci, agnoscere oportet, (quod negare nō possumus) uetriculi imbecillitatē, aut uenę, aut arterię, aut musculi, aut aliorū suppliance instrumentoꝝ animalium atq; uitalium, uel ob meatus immodicos, uel ob qualitatū intēperiem provenire. Quo pacto uero tales eoꝝ affectus sint agnoscendi, nō huic sed alteri loco propriā animaduersationē desiderant. Nō enim indicia explicare, sed ipsas primas enumerare egreditur in præsēti statuimus. ¶ Ego uero iam videor eas ōnes cōmemorasse, quæ partibus similaribus tribuuntur. Proximū est, ut eas iam exequamur, quæ instrumētū sunt propriæ. In his igitur aliquā omnino esse partē operationis causam, reliquas uero ad usū aliquę huic parti subministrandū a natura creatas, alibi ostendimus. Totsius autē instrumēti operatio, tum maxime atq; præcipue detrimentū patitur, quum pars illa ægrotauerit, quæ operationis est causa. Sed et aliorū immodici affectus officient operationi. Quæcunq; igitur nō per seipsas hoc agunt, sed ea ratione q; primi instrumenti officiunt operationi, causæ morborum sunt, non ipsi, morbi. Sed si præter id quod aliquo ledant primum operationis instrumētū, ita tamen affectū fuerint, ut ipsam operationem offendant, iam tū huiuscmodi affectus, ægreditur, affectus sunt appellandæ. ¶ Fiunt autem (ut diximus) uel naturali formatiōe

G. DE DIFFER. MÖR.

permutata, uel non sernato nūero partiū oportuno,
aut unicuiq; parti cōueniēti magnitudine, uel q; nō,
ut naturalis positus expetebat, ipsę cohęreant. Quū
enim (ut iam demōstrauimus) illa animantium natu-
ra opifex, nullam partē corporis sine necessitate alia
qua affinxerit atq; formauerit, sed ob eum finem om-
nes, ut uel cōmode uel firmiter magis, totum instru-
mentum, proprium exequatur officium, necessarium
omnino, earum oblesiones, quę uel penitus operati-
onem prohibent uel saltem impediunt, aęgritudines
putari, quæ uero ad offensionem tendunt primi in-
strumenti operationi accōmodati, aęgritudinis cau-
sas (ut nuper dicebamus) appellari.

Ob hoc igitur, qui genua inuersa aut tibias ha-
bēt aut pedum plantas leuigatas, deterius in-
grediuntur: quoniā in his uitiata est figura na-
turalis. sicq; qui perfractis ossibus male confirmati
sunt, usum membra nō habent. Neq; i; etiā quicq; re-
ste agere possunt, quibus ob morti magnitudinē ar-
ticuli suis sedibus exciderunt, aut disruptis super-
cilijs, quę eosdem articulos cōtinent, facile articue-
li ad superiorē partem exiliunt ac dilabūtur, aut su-
pra excrescente callo, tota ea pars, quæ articulis cō-
stat, qb. loci angustiam, ad motū inhabilis redditur.
Et hęc quidē figurarū uitia aduentitia existunt. Na-
ciua uero cū protinus in utero matris formatio de-
pauatur, in qua cunq; corporis parte contigerit, ex
ea infirmū atq; imbecille animal redditur. Oportet
enim cordis, pulmonis, uentriculi, cerebri, linguae,
splenis et renū, et aliorum omnium figuram cōser-
nari. Nam si aliqua noxa interuenierit, totum nece-
sario instrumentum in suis deficiet operibus.

Multæ uero huiusmodi aęgritudines, nonnullę co-
alitu quodam, nonnullæ uero lentoř ac crassorū hu-
morū obstructu consistunt. Aliæ uero ipfis corporis
bus

LIBER PRIMVS.

bus nimium exiccatis, aut aliquo ex circumstantibus
inguenti ac comprimenti, angustationibus effectis
adueniunt. Ipsorum quoque corporum quæ tales a na-
tura meatus sortita sunt, indurata et inflamata, uel
crudescens et suppurata aut inflata substantia, aut
quocumque modo aliam adiunctam atque aduentitiæ ad-
epta magnitudinæ, ac deinceps ad interiores cau-
nas tumorem refundens, causa est, ut obstruatur me-
atus, qui quidem ab ipsis plurimum differunt, quos pri-
oris sectæ authores supposuerunt ex primorum atque
impatibilium corporum fieri cōuentu. Nam intesti-
norum, uenarū, arteriarū atque huiuscmodi omnium
meatus, hos inquam meatus magnos ac manifestos
omnes perspicuo uideamus. Quod si ex ipsis aliquis ob-
nimiam paruitatem sensum effugiat, non tamē prop-
terea ex eodem genere cum illis existit, quos prior
secta supposuit. In omnibus uero huiuscmodi affec-
tibus, in quibus corpora in tumorem attolluntur,
atque ex eo meatus intercludi aut angustiores effici
contingit, nonnunquam una tantum prouenit ægritudo
(obstructio scilicet meatuum) que ledit operatio-
nem. Nonnunquam præter hanc altera, corporis scilicet
dispositio quæ obstructionis est causa. Quod si id cui
tumor accedit corpus, nullū proprium habeat opus,
una tantum erit ægritudo, meatuum obstructio, eius
uero causa, non tamē ægritudo, erit corporis tu-
morem gerentis affectus. Si enim ita contigerit, ut
patiente tunica uenæ, quæ exempli gratia est in gib-
bis epatis partibus, is meatus per quem ad ea que in
concauis receptacula mittitur sanguis, reddatur an-
gustior, duæ hac ratione erunt ægritudines, altera
ipsius uenæ affectus, altera meatus obstructio. Im-
pedit autem uenæ quidem affectus, sanguinis op-
timi generationem. obstructio uero, digestionem.
utraque uero operatio animali est necessaria.

G. DE DIFFER. MOR.

Nam pro confesso habetur, q̄ quæcumq; dispositiōes primo ledunt operationes, ægritudines nuncupātur. Si uero nihil ipsa patiēte uena, lenti tantūmodo ac crassi humores impacti meatibus digestionem impedierint, una tantum erit uisceris ægritudo, quæ obstructio appellatur. Idem euenit intestino, si sola afflit obstructio, una tātum erit ægritudo. eodem uero inflāmationem patiente, et propterea interioris spacijs obserante laxitatem ita ut excrementorum exitus prohibeat, duæ erūt ægritudines. s̄p̄ius enim ex morbo alter contrahitur morbus, ut in ijs quos nuper diximus facile cōstat, nec minus nbi herisip̄lati, herpeti, carbunculo, uel tali cuiquam ægritudini, febris adiungitur. Nonnunq; uero effectus ipse est operationis oblesio, quam passionem decet et accidens appellare. eiusdem autem causam ipsam, ægritudinem. ueluti, obstructio meatuum causam afflitt ne alimentum digeratur, frigescatio uero, sensus intuehit defectum, atq; ita ægritudo accidenti originē præstat. Quum uero ipsa dispositio operationē primo impedierit, eiusdem autē dispositionis causa nullam attulerit offensionē, dispositionē quidē ægritudinē, quod autē ipsam facit, causam ægritudinis dicere oportet. ueluti in lentis humoribus atq; obstructione contingit. ipsa siquidem obstructio est ægritudo. humores uero, ægritudinis causa. Quæcūq; uero ægritudines concavitatibus adueniunt, cum præter modum obstruuntur, uel laxantur, omnes ad formationis genus referuntur. In his siquidē omnibus formationis naturalis quodammodo uitiatur.

CAt nec leuitatem nec asperitatem, frustra corporis opifex natura molitur. quare et in hoc genere p̄ omnes animalis partes morbi contrahuntur, quum id qd natura leuc esse oportuerat: asperū fit. aut ediuerso, quod asperū, leue. Evidentissima autē in hoc genere medicis

medicis sunt, quæ aut leuigatis aut ex asperatis officiis accidunt. quæ admodum etiâ et gulæ aspirates quæ tussis cōmittunt mā festissime patēt. Ilud quoq; hoc ī loco agnoscere oportet: q; sepius figura particulæ oblesa, aliquæ simul meatū offēdit. ueluti in nāso atqñ usū euénit, q; ex istū uiolēto restinatur, adeo internū cōpressit meatū, ut u' nūlū aut nō eque liberū ac ex omni parte patentē spiritui trāsitū linqueret. cōstat, q; in hīmōi affectibus angustia meatus est ægritudo. nā primū ipsa spirādi officiū impedit. Causa uero p̄cedens, similitas nāsi quæ naturalem eiusdē figurā despaurat. In genere igitur formationis, quū tantū a naturē modo discessum fuerit, ut operatio ledat, quæ super dicta sunt ægritudinum discrimina fient.

CIn numero uero partiū simplicium ex quibus unū quodq; cōstat instrumentū, duæ erūt ægritudinū differētiae, cū scilicet pars aliqua deficit, aut superabūdat. In utraq; uero ipsarū diuersitas. Altera nāq; superfluunt, nonnulla sunt ex genere naturali, ut si cui sextus adnascatur digitus, aut in oculō unguis, Gr̄ci pterygion nominant, aut in naribus germen aliquod carnis, seu in parte quauis alia quicq; tale constiterit. Ex his uero quedā erūt ægritudines ipse, ueluti unguis. Nam si augmentū suscepit, nō parum intuitū offendet, quū pupillā obtenebret. Aegritudinum autē causæ, sunt germina, quæ meatus intersecent, prius enim est obseratio, ægritudo, quoniam et ipsa prima officit operationi. Nonnulla uero sunt, quæ penitus sunt prēter naturam, ueluti lumbrici & vermes quidā minuti, quos Gr̄ci ascarides uocant. et in uesica lapis, et in oculo grando, et sussusio, id est cataracta, et hypopia, et uerrucarū genera, quas Gr̄ci acrochordonas appellat, et faui, et atheromata, et steatomata, et uitiligines, lepre, et pori, & quæ cūq; i abscessib⁹ reperiunt. Quod uero et ex his ipsis

G. DE DIFFER. MOR.

quæcūq; operationem impediunt, ægritudines a nobis dicantur, sicuti suffusio, quæ uero non ita, ægritudinū causæ, omnibus constare arbitramur. Deiciētium autē partium, nōnullæ quidē funditus abolitæ sunt, nōnullæ uero ex dimidio præcisæ ac mutilatae. Neq; autē obscurū est multa talia animantibus in ipso protinus uterō solere cōtingere. Iam uero in luce editis atq; perfectis, ossa quidē sepius tota eximūtur, et digitis et membris et capite et costis. nōnnullæ uero et dīgitus integer auferit et pes et extrema manus et tibia et cubitus. extrahuntur etiā uenæ uariçosæ et glandulæ induratae et dentes ossosi. Aufertur pariter et uua, et omentū, et p̄eputiū, et aliqua uendorū particula, nonnunq; uero et penis integer, quēadmodū et testes. Nuper uero quidam in magna neruorum dissentione quæ totū corpus oppresserat, lingua partē anteriorem mordicus abscidit, qui demum sanitati restitutus, minus facile sermonem posuit explicare. Huius generis sunt ea oia quæ mutilationes appellantur, labiorum, narium, aurium, et quæcunq; partes carnulentæ, uel ui eximuntur, aut, ubi eas caries uitiauit atq; corruptit, ex toto absindūtur. Nam in his calamicibus omnibus cū una uel duę uel plures partes defecerint aut integrā passæ abolitionem aut partim sublatæ, numerus naturalis non impletur. Quæcunq; autē ex his operationē impediunt, simili ratione inter ægritudines locabuntur. Quæcunq; uero aliam partē operationi accōmodatam refrigerat, aut parce alimentū distruiunt, sunt ægritudinum causæ. Quædam uero utramq; rationē complectuntur, et ægritudinis, et causæ. ueluti uua cum radicibus tollitur, et uoci detrementum affert et pectus ac pulmonem refrigerat. Nam cum didicis in ijs quæ de actibus atq; usu membrorum ratio[n]ationes habentur, q; ex omnibus animalis partibus

LIBER PRIMVS

tibus nonnullæ quædā ad operationem toti animali utilem conferunt, nōnullæ autem nihil agunt sed usum aliquē operationibus afferunt, liquet earū lesiones, quæ actus evidentius offendūt, ægritudines esse appelladas, Earū uero quæ ad usum aliquē tendūt, ægritudinū causas. Quare si quæ animalis particulæ duplīcē usum aut duplices actus habuerint, in una sēpe offēsione in duplīcē subibūt uel causæ uel ægritudinis rationē. Q; si qua pars sit, quæ simul et usum et operationis præstet officiū, huius interitus altera quidē ratione erit ægritudo, altera uero ægritudinis causa. Neḡ ambigitur, q; eius quæ superest partis, erit ægritudo, non eius quæ amplius nonsit. Nam si latius oris spaciū in illa parte patiatur, ubi nunc est ægritudo, eiusdem spaciū uuam dixeris esse partculam. Q; si hæc abolita fuerit, deficit aliquid parti, atq; ita totū hoc fit ægritudo, cōstante eo quod ab initio pro confessō habebatur, q; omnis operatio ab aliqua ægritudine leditur. uel igitur nocem ipsam, uel inspirandi atq; expirandi actum non esse animalis operationes ostendere oportet. atq; si hoc ita se habet, pro manifesto relinquitur, q; uuæ abolitio palasto ægritudinem assert. Simili ratione et détis amissio erit oris ægritudo. et si quidem unus fuerit ex his qui manducatiōni obseruiunt, ea pars, qua māducatur, offendit. si uero ex his qui canini appellātur, manducatio, atq; una sermonis explicatio ledetur. Eodē modo si lingua dimidia pars abscindatur, pars q; quæ supersuerit, erit inutilatio, ægritudo. Idem in obscenis, in omento, atq; omnibus partibus ita affectis eueniet. Et si cui hoc ipsum non ægritudinem sed passionem aut affectionem appellare libuerit, necū non de te sed de nomine solo dissentiet. Liquet autem, q; lingua, omento, obscenis, atq; omnibus huiusmodi partibus hoc pacto mutilatis, erit aliqua magnitudinis

G. DE DIFFER. MOR.

gmitudinis diminutio, ipsum uero animal non adeo necessario diminuitur, ut mutilatum esse dicatur, sed aliquis numerus partium erit ablatus. siquidem, et arteriae, et uenae, et cutis, nonnunq; et adeps et membrana et caro in talibus affectibus auferuntur, in uua autem, et uaricosis uasis, atq; ipsis instrumetis egris aliquem partium numerum auferre continget. atq; haec omnia ad id attinent genus, in quo membra numero euariant. Quibuscumque uero instrumentis si auferantur quædam, non tamen integræ partes eximuntur, haec ad utrumque quodam modo genus referuntur. Nam et particularum simplicium numerus, et magnitudo instrumenti compositi, desicit animali. Si quidem totum instrumentum mutilatum est. Neque alicui obscurum, eandem passionem in superiori utriusque generis predicamento, in quantitate uidelicet, quæ tam numerum magnitudinem continet, posse locari. Si quidem quantitatis aliud continuu alius discretu, quod et quantum specialiter, sicuti et continuu, plicon apud Græcos appellatur. Sed in hoc loco manifestioris doctrine gratia, libuit hoc pacto distinguere, ut altera quanti differentia sub numero, alteram sub magnitudine comprehendamus.

Ciam uero quoniam hujus generis egreditudines explanauimus, nunc de ijs quæ ad magnitudinem pertinent quocumque nomine censeantur, differamus. differunt autem ab eo, quod supra diximus genere. Nam si naturali membrorum figura constante, magnitudo deprauetur, quum ob hoc ipsum leditur operatio, parti ægritudo contingit. ueluti si in prima formatione animalis, tantam haberet lingua magnitudinem ut ad nullam oris partem deflecti possit, aut pertuitatem tantam, ut omnes illius partes nequeant attingere. In lucem uero editis atq; perfectis, supra naturalem magnitudinem membra non admodum excrescunt, frequentius

L I B E R P R I M V S

frequentius uero minuuntur, atq; hanc ægritudinem
nōnulli alimenti defectū, nōnulli tabem nuncupant
mēbri. Augmenta uero in ulceribus fiunt, in quibus
caro redundant, et in eo morbo, qui a Grēcis priapis-
mus appellatur. Nichomacho autē smyrneo ad tan-
tam molē corpus increuit, ut loco moueri nō posset,
sed hunc aiunt ab Esculapio curatū. Nos autē uidi-
mus cuiusdam linguā supra modū absq; ullo doloris
sensu excreuisse. Nam neq; mollē tumorē, quod Græ-
ci oedema appellant, neq; durū, quod ijdē sciron ap-
pellant, neq; inflāmationē patiebatur. neq; enim pre-
niēti manui cedebat, aut omni sensu carebat, aut de-
lore intestabatur, sed nullū malū præter immēdicā
magnitudinē ostendebat, nihil ipsa substantia uitia-
ta. Sic et testiculi et ubera, alijs uterq; alijs alter tā-
tumodo supra modū icreuit. Et quæstruma uocatur,
est ex hoc genere, quæ ubi minimū excesserit, magnā
operationibus affert incōmoditatē. Et ex eodē etiā
sunt genere, angulorū in oculis immoderationes, ex
quibus, immoderatum quidem augmentū, encāthi-
diminutionem autem, rhiada appellant. tales sūt
in hoc genere ægritudinum differentiæ.

E Variante uero ea quæ secundū naturā compoſi-
tura, fiunt ægritudines, in positu quidem, sicuti
quū articuli suis sedibus excidunt, aut loco tan-
tum mouentur, aut quū omētū uel intestina ad infe-
riores testiculorū typicas deuoluuntur. alterū mor-
bū Græci epiplo-, alterū enterochélen appellat.
sorta
In naturali uero partiū uicinis partibus copulatio-
ne, si ligamentū aliquod aut relaxetur, aut nimium
intendatur, aut distrūptatur: eius partis, quæ ex arti-
culis cōstat, motus offēditur. In hoc genere sunt lin-
guæ nexus immodi, et pudendorum, quoniā et illi
ad sermonē explicandū et manducandū nō parū of-
ficiunt: et hi, quo minus directo tramite in mulieris
uterum

G. DE DIFFER. M&OR.

uterum semen emittatur, ob meatus inuersione non minus impediunt. Ad hanc attinent etiam ægritudinis differentiam si labia ulcerata, si palpebre, uel sedes, uel digiti, uel si quæ tales particulae præter naturam coaluerint. tales sunt morborum species, quæ in compositione existunt.

Reliquum est quintum genus ægritudinis, cōtinuitatis solutio, siue hæc alicui particulae simplici ex ijs quæ similares appellantur, siue cōposite adueniat. Quare inter omnes utrorumque partium morbos, eam paulo ante commemorauiimus. Quum enim disruptur neruus uel arteria, cōmunita est et totius instrumenti et disruptæ particulae ægritudo. Nam utriusq; soluta est cōtinuitas. totius quidem instrumenti, cum pristinam non seruet continuatatem uel unitatem. ipsius uero particule, quoniam non amplius est una, sed in duas diuiditur partes. Qz si nō ex toto disrupta fuerit, sed parte aliqua tantum, non erit iam totius instrumenti ægritudo, nisi ex accidenti solum, quoniam uidelicet aliqua ipsius particula patiatur. Eiusdem autem patientis particula propria ac peculiaris erit ægritudo. Vocatur autem continuitatis solutio, in olle quidem fractio, in omni genere carnosu, cōmuniter ulcus. Ruptio autem et conuulsio ex eodem genere sunt. sit autem alterum quidem in carnosis, alterū in neruosis partibus cōuulsis, quæ in ipsis sūt fibris, cū ex istu aliquo violentiam patiuntur, aut subito et repente præter modum intenduntur. Quæ uero aduulsiones appellantur, instrumentiarum tantummodo partium proxime sunt passiones. Hæ quidem sunt uniuersæ simplicium morborum differentiae. Nunc uero superest, ut composita exequamur.

Erit igitur iuxta priorem suppositionem, ex dilatatione et angustia meatuum, ægritudo composita,

L I B E R P R I M V S

posita, non particulatim singulis hæc utraq; patien-
tibus meatibus, sed uicissim his quidem latioribus,
illis uero angustioribus redditis, ut non magis lax-
itate in q̄ angustiam eorundem causari oporteat, at-
que in data similari parte, nulla sensibilis particula
possit ostendi, cui alterum tantummodo adfit, sed
quæcumque assumpta, utriq; passioni reperiatur ob-
noxia. ¶ In secunda autem suppositione, in una-
quaq; similari particula, qualitatibus naturæ mo-
dum egressis, sunt compositæ ægritudines numero
quatuor, Calida simul et humida, calida et sicca,
frigida et sicca, frigida et humida. Profluente uero
ad ipsas aliqua substantia, erunt pariter compositæ
ægritudines quatuor, quæ ex eorundem qualitatum
coniunctione proueniunt. Quoniam uero continu-
itatis solutio, non in compositis tantum instrumen-
tis, sed in simplicibus quoq; particulis fit, implicar-
bitur et hæc nuper dictis iuxta utramq; suppositio-
nem compositis ægritudinibus, et simplicibus his de-
quibus statim ab initio sermonē habuimus. Nā fieri
potest, ut idem membrū et ulcus patiatur et siccitatē
habeat aut humiditatē uel frigiditatē uel calidis-
tatem præter naturā, aut una cū ulcere caliditatē si-
mul atq; humiditatē. Exulcerata igitur atq; una in-
flammata mēbra, tripliciter naturę modū egrediūtur,
quū ob ulcus quidem, unitatē suarū partiū amittat,
ob inflammationē uero calidiora atq; humidiora redi-
dantur plusq; naturalis exegit habitus. Siquidē qui
in ipsis est tumor si ad tantā magnitudinē attollitur,
ut ob hoc ipsum operationē impedit, tūc iam mor-
bus est existimandus. Q; si membrum ex hoc nullam
patiatur in' operatione iacturam, accidens tantum-
modo et passio consequitur, ueluti et dolor. Omnia
igitur quæ simul inflamata atq; ulcerata sunt corpo-
ra, tres quidem necessario, nouunq; uero et quatuor
ægritudines

G. DE DIFFER. MOR.

egritudines patiuntur. Hoc uero in loco inflamatiōne appellamus, nō ut antiqui cōsueuerunt, quendā ueluti feruorem in corporis partibus accensum, sed rubescēt ac renitentem dolorificūq; tumorē. Ita & heryfipelata nōnunq; ulcera comitantur. Nam carbūculi eam nat urā habent, ut aliter cōsistere nequeant. mediā uero sortiuntur naturā herpetes et cācri, q; maiori quidē ex parte cū ulceribus eueniunt, nōnūq; uero seorsum. Omnes igitur huiusmodi egritudines, etiā sine ulcere ueraciter cōpositæ sūt. Vna quidē ratione quoniā omnes a superfluo humore procreantur, a ruffa quidē bile, herispelas, ab atra uero cancer, a sanguine autē inflamatio, a pituita tumor quidē laxus. Alia uero, qm̄ nunc dicti omnes humorē, et si formā rei humescentis p̄ se ferant, uim tamē habent, atra quidē bilis, frigidā et siccā, ruffa uero, calidam et siccā, pituita, frigidā et humidā, calidus autē et humidus est sanguis. Tertia uero ratione, quoniā simul cōmiscentur omnes, et raro admodū ex ipsis ullus purus syncerusue consistit. Nam magna ex parte inflamatioes, aliquid ex herispelatis uel assī uel duri tumoris naturā, complectūtur, aut herispelatis, quicq; ex omnibus istis adiungitur. Multiformiter ergo omnes huiuscmodi egritudines cōpositē sūnt. de quibus eo in libro in quo de causis morborū agem⁹, plenius differemus. Atq; etiā uberioris, in eo qui de morborū accidētibus inferebūt. Ac prēterea in ijs, in quibus curādi, ratio tractatur, ad quem omnia, quæ hic scribimus, diriguntur.

Nunc uero quoniā quomodo simplices se innicē cōplectantur explanauimus, iam ad instrumen- torum egritudines ueniamus. At quo pacto et hæ cōpositē fiant, aperiamus. Primū uero illud me- minisse oportet, q; alię quidē primo corpore, uide- licet similariū, sunt egritudines, alię autē instru- mētiorum

LIBER PRIMVS; C. 3

et compositorum. inflammatio enim primorū est cor
porum. exarticulatio uero, instrumentariorū. Quāc
do uero aliquod membrū laxatur simul atq; inflammat
tur, totius quidem membra est exarticulatio, inflam
matio autem non primo neq; proprie, sed ex accide
ti tātum. Quoniam enim singulis eius partib; ad
uenit inflamatio, sit ut ex accidenti totius instru
menti sit ægritudo. Et lippitudo quidem est inflame
matio membranæ, que operit corneam, ex accidenti
uero, est totius oculi ægritudo. Contingit uero, non
nunq;, ut tunica cornea appellata, profundū habeat
ulcus, quo deinceps exeso, aliquid ex ea tunica pro
cidit, quæ secundo post corneā ordine sita, utea, ap
pellatur, fieri etiam potest, ut ipsa pupilla una con
vulsionem patiatur. atq; ex his tribus omnibus, que
libet passio oculi existimatur. Et, ut diximus, simi
larium partium ægritudines, ex accidenti toti ins
trumento attribuūt. et quum earum singulæ mot
bo aliquo composito laborauerint, et hic ex accide
ti, totius erit iustrumēti ægritudo composita. Nam,
ut in oculi exemplo persistamus, sit ita ut eundem o
culum unguis et lippitudo infestet, et exesa cornea
in anteriore partem eruperit, quibus etiam malis
accedat aliquod infusionis initium, quod non una
neq; simplex sit ægritudo, omnibus in propatulo est.
Appellabit autem hæc quispiam, compositum oculi
morbū, alter uero, compositum morbum nequaq;,
sed plures dicet ægritudines, in diuersis oculi par
tibus constitutas. Nihil uero refert, quantum ad ue
ram curandi rationem, ad quam hæc omnia dirigū
tur, siue unus sit morbus, siue plures, pugnantibus
remedijs indigentes. Pleniorem uero de hisce dis
quisitionem, differimus ad eos libros, in quibus curā
di præcepta tradentur. In præsenti uero sermone,
hoc tantū cōmonstrasse sufficiat, probabilem utrosq;

G. DE DIFFER. MÖR.

afferre sententiam, et qui plures in oculo morbos esse arbitrantur, et qui, quemadmodum unum est instrumentum, ita et unum compositū existimant morbum, quādo (ut ante diximus) plures in eodem particulae laborauerint. Ut igitur ex simplicibus morbis, unus quidem etat primo totius instrumenti ægritudo, ueluti suffusio, aliis uero ex accidenti, ueluti corneæ exulceratio, ita et de morbis compositis statuere oportebit. Proprijs igitur erunt instrumenti, qui plures simul etiam partes occupauerint. Ex accidenti uero, quicumq; compositi unam tantummodo ipsius instrumenti obcederint partem, ueluti lippitudo, que membranæ superioris passio est. siquidem inflammatio e numero compositarum ægritudinum fuit ostensa. Eadem uero membranæ ulcere adueniente, multo etiam magis compositam ægritudinem pati dicemus. Sed nec propterea minus oculus totus morbo composito labore censembitur, Tales quidem ex accidenti totius instrumenti ægritudines esse putantur. At quum plures eodem tempore particulae aliquo malo afficiūtur, ipsorum instrumentorum primo compositæ sunt ægritudines, atqueo magis, si particulatum unaquæq; simpliciū, non ex accidenti, sed primo, totius instrumenti fuerit ægritudo. quemadmodum in oculo unguis, suffusio, atque ea passio, quam a Græcis tyada antea diximus appellari. Nam ex ijs quælibet, oculi est ægritudo. Et quum ad unius constitutionem omnes coniunguntur, oculo propriam ægritudinem composita faciunt. Hac si quis ratiocinabitur via, omnes instrumentorum compositos morbos facile inueniet. Mihi uero superfluum uisum est opus, omnia complecti, quoniam si quis omnium simplicium morborum fuerit scientiam consecutus, atq; eorumdem cōposituræ modos non ignorauerit, facile in siugulis pet

L I B E R P R I M V S.

lis per seipsum poterit exerceri. Quare si quispiam semel tantum quæ in hoc libro conscripsimus legeret, is se parum profecturum intelligat, nisi postmodum plurimum quoque exercitationis adiunxerit.

C Primi libri Galeni de differentijs morborum.

Finis.

C Galeni de differentijs morborum.

liber secundus Leoniceno.

interprete.

Vot quidē sint ægriti dīnes omnes, i propria genera diuisē, atq; species simplices, atq; cōpositę, altero iā libro explanam⁹. Neliqū est, ut singularū causas explicemus, exordiētes a simpli cibis animalis partib⁹, que similiares appellātur. A quibus deinde ad compositas & dissimilares ueniemus. C Quoniā uero ostendimus iuxta illos, q; arbitrātur eā, que ortui atq; iteritui subiectitur, substantiā simul misceri atq; alterari, quod omnis ægritudo similaris ac simplicis quo ad sensum particule, uel intēperies quqdā existit uel partiū diuīsio, iuxta uero illos qui nō unionē statuūt, sed quia itecipiat uacuū, omniū corporū constitutionem, concretionē putant, immoderatio meatuū, et eius, que sensu cōprehendit, continuitatis solutio, incipiēmus et nunc considerare causas morborum omnium, qui ad secundā attinent suppositionem, quā nos uerā existamus. Erant autē (ut arbitror) quatuor simplices, quatuor uero cōpositi, quū aliquando quidem, sola

G. DE DIFFER. M.R.

supra modum excrescēte caliditate uel frigiditate,
uel ex altera oppositione aliqua ueluti humiditate
uel siccitate, aliquādo uero duabus simul supra mo-
dum auctis, ut morbus pariter calidus ac siccus, uel
frigidus ac siccus, uel calidus ac humidus, uel frig-
idus ac humidus fiat.

IAm itaq; in singulis quænam sint eorum procrea-
tionis causæ, inspiciamus. sumpto ab eo initio,
qui in qualitatis temperie consistit. Apparet au-
tē et in alijs corporibus omnibus, quæ plus fatis in-
calefcunt, uel ex motu quodam augeri caliditatem,
uel ex putredine, uel ex uincia alterius corporis ter-
uidioris, uel ex angustatione, uel ex alimento ad ca-
lefaciendum accommodato. Ex motu quidem, uelut
ti in his qui quoq; modo exercitantur, et in lapidis-
bus inuicem collisis, et lignis et flamma uentilata.
Ex putredine autem, tum reliquorum corporum, si
præsertim seminum ac stercoris. Mihi quidem non
nunq; uidere contigit in columbarum excrementis,
ex putrefactione ignem accensum. Nec est quispiam
qui ambigat, quin calidorum corporum uicima, as-
lia concalefcant, si modo ad memoriam reuocet, et
balneas, et solem æstium, et omnem flammam. Ita
quoq; si hibernis temporibus in ampla domo ignem,
accenderis, atq; omnes meatus obstruxeris, per quos
spirandi habeat facultatem, interius calorem exci-
tabis. q; si quaq; uerius patentes exitus liqueris, ni-
hil amplius effeceris. Sed non aliter balnea atq; for-
naces, suum interius augent calorem. Ex quo eius-
dens est angustationem augendo calori occasionem
præstare. Sed nec in obscuro est, quod idem ex ipsa
materia prouenit. Nā aridi calami, uehementius flā-
mam attollunt. ligna autem uiridia, et præsertim si
plura super ignē congefferis, diutius quidem aggra-
uant et ueluti obruunt flammā, deq; uero augent.
At

LIBER SECUNDVS.

AT quomodo in animalium corpore ex ijs unter quodq; consicitur et Quum quispiam immoderato exercitio usus fuerit, labore sustinet corpus, hoc est, caliditatem immodecā in musculis atq; articulis habet. Hi enim sunt, qui primo motu excepunt. Qz si non ultra progrediatur calor, atq; eū solui contigerit anteq; totum animalis corpus inuaserit, nihil ultra laborem consequetur. At si in totū extenditur corpus, tunc huiuscmodi affectus febris nuncupatur. quæ est ueluti quædam totius corporis immoderata caliditas. Ita et ira, seruor quidā existentis in corde calor, ob immoderatum motum, per totum nonunq; diffunditur corpus, atq; ita febre accedit. sicuti et herisipela, et herpetes, et carbunculi, et inflamationes, et phygetha. hec quidem totum concia et acientia corpus excitant febrem. ¶ Et quidē tertia causa immoderati caloris ex his fit manifesta, quonā modo animalibus adueniat, et ex ijs quæ adustiones appellantur. Nam in bubonibus et inflamationibus et herisipelatis atq; omnibus adeo calidis morbis, semper cōtingens pars atq; cōtinua, ipsa quidem primum caliditatem assumit, deinceps uero et partem uicinam afficit, et hæc deinceps sibi proximam, atq; ita usq; ad principium insiti caloris perueniente intemperie, totū celeriter corpus, princi pī sentit affectum. Diuturnæ quoq; moræ in locis solis expositis, nudis quidem, totam aliquando cū tem supremam calefaciunt. at ijs qui uestibus operati sunt, solum caput. atq; hac exustio appellatur. Qz si uiam totum animalis corpus occupet, tunc ita febris acceditur. ¶ Quartū uero cause genit, quod insitum calorem immoderate succedit, in astrictionibus et frigefactionibus fieri uidetur. Nam si quis uehementer riguerit, aut in aqua natauerit, que aut alumcn, aut talem aliquam naturam acceperit, huic

G. DE DIFFER. MÖR.

Astringi cutem atq; densari contingit, ut quæ diffla-
ti consueverant intus cohibeantur. Q; si iuliginosa
fuerint, quæ intus colliguntur, febris inde genera-
tur. ¶ Quinta uero species auctæ supra modum ca-
liditatis, sunt esculentorum acutæ ac calidæ qualis-
tates, ueluti alliorum, porrorum, ceparum, atq; hu-
iuscemodi omnium. Nam et horum usus immodera-
tus febrem aliquando suscitauit. et quidem calidæ
potationes immodicæ, ueluti uini ueteris et acuti,
cum imbecille corpus offendent, et medicamina
acuta, siue remedia morborum fuerint, siue uenena,
causam, ut homines febricitarent, attulerunt.

Sed cur (inquiunt) non semper ob quamlibet ha-
rum febricitant causam? quoniam ijs causæ ef-
ficientis quantitas par non existit, et quæ est ex-
iusdem in corpore affectus dispositio, magnam, in
eo quod plus uel minus, uarietatem admittit. Ac
propterea totum animalis corpus, plurimum alter-
um differt ab altero, in hoc ut facile aut uix a na-
turali recedat habitu. Quemadmodum igitur mini-
me ambigis, cur non omissis motus laborem facit,
sed pro confesso habes, q; ubi non excesserit ac po-
tentia superauerit articulorum musculorumq; na-
turam, nunquameos laborare contingit, sic tibi er-
rat cogitandum, q; nec talis affectus qui labor nun-
cupatur, nisi aut dignam effatu magnitudinem, aut
tempus assumpserit, nunquam uniuersum corpus
afficiet. uel motus quidem patuuus, laborem nequit
efficere, Paruuus autem labor, omnino febrem accen-
det, aut motus quidem effectus, in relatione consi-
stet, laboris autem minime. Attamen omnibus e-
tiam uulgaribus ac rudibus in propatulo est, athle-
tarum quidem corpora diuturniores ac uelementi-
ores motiones absq; labore perferte, nostrum uero
cuiusq; si paulo supra consuetudinem exerceantur,
statim

LIBER SECUNDVS.

statim molestia affici. Nil igitur mirum, si quispiam
quis laborem senserit, non tamen febricitauit; uel
enim paruus est labor, uel exigui temporis, aut uis
ribus corporis inferior. uel fuit exercitium haude
quaquam diuturnum, nec uehemens, atque etiam pro
natura eius qui exercitatus est, debile. Sed et hoc is-
psum in eare quæ ad agendum potentissimam natu-
ram habet, in igne uidelicet, possumus itueri. Nam
frigefactos, non absq; tempore ac uitibus calefacit.
Si quidem cum aliquando a locis gelidis discesseris-
mus, manus per flāmam ignis sine aliqua noxa trā-
serimus. Necq; omnis materia æque facile ab eodem
accenditur, sed arentes quidem calami primo attas-
ctu inflammantur, lignis autem humidis. ac viridia-
bus, ut accendantur, longum tempus est necessariū.
Quo padio igitur nihil ex his in igne admirationem
affert; et in labore admiraris, q; magnitudine ex-
grat ac tempore, ac corpore incendio oportuno &
Satius itaque iuerit, si nulla te huius rei capiat ad-
miratio, sed potius animaduertas, quodnam ani-
malis corpus facile sua natura calorem admittit,
et quod non ita facile, sed de hoc quidem postea es
auditurus.

Nunc uero nihil tibi sit mirū, si unūquodq; quod
aliquid sit effecturū, et tempus et magnitudia
nem exigat, ac præterea ut proximū sit, quod
prompte patienti habet naturam. quoniam et si hec
defint, nec ignis comburere, nec gladius abscidere
valet. Nec ex his aliquid, in efficiēdo potentissimū
in aliud agere potest, quod ipso ualidius extiterit,
aut ubi nō interuenerit tēpus effatu dignū. Super lu-
ceruæ quidem flāmam, nunq; totum effunderes oleū,
nedū aquam. et gladio incidere lapides ne quaquam
tentaueris, nedū adamantē. Vis autē ut labor et ca-
lefactio et frigefactio et reliqua huiusmodi febrem

G. DE DIFFER. MÖR.

semper accendant, quamuis parua sint, et exiguum tempus perdurent, siue etiam totum corpus minime idoneum ad suscipiendam calorem extiterit. Quod enim iam calidum est, paratus est ad hoc, ut excessum caloris admittat. sicuti et frigidum, ut plus fas sit frigescat. quod uero ediuerso se habet, ad hoc minime est aptum. usque adeo cæca et rudi est eorum, qui talia perquirunt, dubitatio. Qui uero non dubitant, sed prompte ac temerarie enunciant, q̄ nihil horum, quæ nuper diximus, excitat febrem, eos sum insaniam odisse oportet, aut captiosos odisse mores. Soluta quidem sunt et horum sophismata in altero uolumine, quod seorsum de causis præincipientibus scripsimus. neq; præsentis interest temporis aliorū refellere errores. Rursus igitur ad propositi nostri seriem reuertamur. ¶ Erat autem (ut arbitror) omnium simpliciter ægritudinum præcedentes causas, usque ad præincipientes explicare. Non enim est fortassis inutile, eos qui ita earum appellaciones manifestioris doctrinæ gratia distinxerunt, imitari. et quascunq; in ipso animali uel dispositiones uel promotus præter naturam, ægritudinū præcedentes causas, quæ uero extrinsecus adueniunt et alterant atq; transmutant naturam uchementes, præincipientes appellant.

CAlidæ quidem ægritudinis in uniuersum diximus causas. Nunc ad frigidam ueniamus. Sunt uero et huius plures numero causæ. ueluti frigidorum propinquitas, et ciborum potuumque quantitas ac qualitas, astrictioq; ac rarefactio, ac præterea ocium et immodata quies. Quibus etiam occasionibus ignis extinguitur. Nam si paruo carboni multum nimis superimponas, aut plurimam a quam superinfundas, continuo extinguitur. Sic ubi circumstant aës sit præter modum frigidus, ueluti hyberno

LIBER SECUNDVS

si hyberno tempore iuxta histrum, non solum lucernam sub diu positam, sed et exigua quemcunque ignem uidebis extingui. Hoc quidem modo, ignis a rerum gelidarum contactu superatur. Ab ipsis autem quae natura apta sunt, ut ipsum enutriant, ita ob excessum, uel defectum, uel ob alienam qualitatem corruptitur. Si enim ligna uniuersim et multa supra paruam coaceruaueris flammarum, ob immodecā quantitatis excessum ipsam extingues. Quod si nihil omnino, aut parum adieceris, ob defectum ac paucitatem alimenti, uidebis continuo marcescere. Sic et lucernarum flammarum comminui atq; in periculo esse, ne prope extinguitur, inspicimus, ubi nutrimenti proprij modus non seruetur, siue enim oleum affatim non adhibueris, aut multum uniuersim superinfundas, utroq; offendes modo. Quod si largam quidem exhibueris materiam, sed quia uel nullo modo apta sit, ut ardeat, uel cum difficultate incendium suscipiat, hanc statim minorem efficies. ueluti si lignum aqua commixtum supra ignem conciceris. Si etiam qui flammæ circumfunditur aerem obstruxeris, aut nimium rarefeceris, sic quoq; flammarum decrescere ac periclitari ne penitus extinguitur, inspicies. Obstruitur autem, si cucurbitam quam medici utuntur, uel furnulum, aut tale aliquod aliud circumponas. quod etiam continget, si fornacum foramina clauseris. Quod si in multo sole, et calido et aperto loco, aut ad alteram maiorem flammarum admoueris, tunc quoq; minorem flammarum palatim deficere uidebis. quoniam exterior flamma, ut quæ præpotentior sit, relaxat atq; dispergit minorem. Neq; uero in obscuro est, q; si eas flabellans, hoc est mouens, siquidem modice hoc feceris, augebis. si uero immodice, dissolues ac dissipabis. Sic et uentos

G. DE DIFFER. MÖR.

uentos magnitudini flammę respondere oportet, si quid eius augmēto cōferre debuerint. Qui uero mā sores sunt, q̄ illa queat sustinere, dispergent potius, q̄ flabellabunt. Ex quo manifestum sit, q̄ flāma quicdem ad sui incrementum motu eget extrinseco, non tamen immodico. si enim nullo modo flabellatur, elonguet. uehementiore autem motu extrinsecus uente, dissoluitur atq̄ dissipatur.

Secundum uero primam causę speciem, cum omne frigidum forinsecus aduenerit, partim contactu tantum, partim potentia, frigida ægritus do consistet. Sic aliquis in frigida natans aqua les sus est, aut male lotus, aut per gelida loca iter faciens. Nonnullos autem uidi exanimatos, anteq̄ dorsum deferrentur,

Iuxta uero secundam, aut morbum attonitū, aut comitialem, aut motus, sensusue de fectum ex eæ brietate aliquis subiicit. Et tamen uinum modico haustum, ut quod proprium alimentum sit, natuum calorem adauget. Sic et optimi cibi, qui plurimum animali afferunt nutrimentū, supra modum assumpti, morbos frigidos generant. Sic quæcunq; uel deuantur uel bibuntur, si frigida sint, morbos frigidos pariunt. Ex horum numero est papauer, mandragora, hyosciamus, cicuta, et quæ pariter nimia frigiditate interimunt.

Verima autem astrictio (hanc enim ultimam stridorum morborum causam statuimus) facit graues somnos, morbos attonitos. Et hoc est, quod dicitur ab Hippocrate. Venarum interceptiones corpori afficere, q̄ statim uocem eripiant. Ipse autem, sicuti et alij uetustiores, duo genera uasorum, in quibus sanguis continetur, uenas appellat, non, ut iuniores, alterum tantum, quod pulsus nō habet,

LIBER SECUNDVS

habet. Vbi uero interciuntur, quæ sunt in anima-
li arteriæ, hoc est, ita oppletæ sanguine fuerint, ut
nullus in ipsis uacuus relinquatur locus, in quem,
dum attollitur, aerem externum attrahere possint,
tunc quodammodo strangulatur atque extinguitur ca-
lor internus, ac qui ita affecti sunt, nullum aut sen-
sum aut motum in corpore retinent. Ostensum enim
a nobis est hoc, in eo uolumine, quod scripsimus de
usu pulsuum, ob eum finem arterias cōtinuo attol-
li ac residere, ut calor naturalis in omnibus anima-
lis partibus temperetur. In libris autem de utilitate
spirationis scriptum a nobis est, quod hæc quoq; insi-
tum ac natuum calorem, moderatum tuetur atque
conseruat. Sicuti igitur si extrinsecam flammā a cō-
municatu circumfusi aeris separates interiectu furnu-
li uel cucurbitæ, uel cuiuspiam alterius rei similis,
statim extinxeris. Eodem modo si animalibus cali-
ditatem cohibueris atque intercluseris, ita ut nullum
cum aere exteriori habeat cōmunicatū, statim ex-
stium afferes. Calor igitur cordis per gulę meatū aë-
rem haurit extrinsecū. Quod si hunc interceperis, eue-
stigio strangulabis animal atque enecabis. Calor uero
qui in omnibus est arterijs, que per totum animalis
corpus diuiduntur, per cor quidem ipsum, in quan-
tum uiam habet ad guttur, et per uniuersam cutem,
ad aërem respirat, et refrigeriū quidem cū ille se at-
tollunt, accipiunt, quum autem resident, id quod fu-
liginosum est expellunt. quorū utrumq; natuam ea-
rum mediocritatem conseruat. Et si quidem angu-
stiores habeant meatus arteriæ, siue (ut super di-
ctum est) ob sanguinis redundantiam earum ora ob-
structus aliquos patiantur, ita ut nullam habeant
respirandi uiam, calorem extingui necesse est.
Quod uero ita afficitur corpus, emori contingit.

Quod si

G. DE DIFFER. MOR.

Quo si fuerit obstru^cti^o exigua, non adeo calorem na-
turalem pati est necessarium. At si quidem in anima-
lis corpore, veluti fuliginosa quedam ac fumida ex-
crementa constituerint, aliis erit caloris naturalis
affectus, aliis uero si uapor quidam suavis atq; opti-
mus fuerit. Atq; horum uterq; bisariam variat. Quū
enim sanguis optimus in corpore fuerit nullo inquis-
natus humore superfluo, uapor ex eo calefacto op-
timus exurgit, qui nihil aut igneum aut acutum ses-
cum inuehit. Tale quidem corpus, quum mediocri-
ter obstrui contigerit, breui, aut replebitur, aut sus-
pra modum calefiet. Quo si uictu utetur minime labo-
rioso, plenus fiet, cum remanserint, quæ exercitan-
ti excerni oportebat. At si exercitabit, calefiet, quū
motus occasione calor augeatur naturalis, non res-
piceret autem ob id, qu densatum sit corpus. In corpo-
re autem obstru^cto quod a fumeo excreimento obli-
detur, aut febris accendetur ob interclusam interis-
us fuliginosam euaporationem, aut strangulabitur,
atq; extinguetur calor insitus atq; nativus. Vtrumq;
uerq; horum accidet pro multitudine excrementos-
tum, aut magnitudine obstructionis. Nam si fuligino-
sa superfluitas, quæ euacuari expetebat, plurima
fuerit, atq; obstru^cti^o uehementer, periculum immis-
net ne calor naturalis strangulatus quodammodo ab
excrementis, extingueretur. Quod si superfluitas pau-
ca fuerit, et obstru^cti^o parua, febris accenditur.
Nec dubium est, qu et naturales et aduentitios cor-
poris affectus cognoscere oportet, in quibus aut fu-
liginosum, aut uaporosum, aut fumosum est id quod
exhalat. Sed hæc quidem in hisce libris explicabū-
tur, in quibus curandi doctrinam exequemur.

Nunc ad huius operis institu-
tum reuertamur.

Sicuti

L I S P R I M Y S C .

Sicut enim astrictio sepius frigescationis est causa, eo quod diximus medo, sic et relaxatio, quoniam plus quam sit oportunum dispergit, sed dissipat in summa et maximum calorem, frigidus efficit corpus. Sic vero non unum totum, astringitur animal, non unum vero singulae partes aut astrictae aut relaxatae. Namque in uno corpore dispositio contingit in obstruktione aut arteriarum plenitudine, hec unde accidit pars ex earum quae in ipsa sunt affectu arteriarum. Et quidem quae exterius adhaerent medicamina, aut aquae quae vim medicatulam habent, et frigidæ, et aer, ipse circumfusus relaxationem aut astrictionem immodecam committere possunt. Et vixi quædam uiolenta, ipsi aliquando particulæ, atquædo vero uicina ac supraiacentibus circumposita, corruptent ipsam ac frigescant, ob id quæam a communicatu membris in animali præcipui, a quo calor emanat naturalis, atque unde uim sui motus recipiunt arteria, separant atque se iungunt. De esolidis quidem ac frigidis affectionibus abunde dictum est. De siccis uero deinceps discetur.

Si quis magis quidem euaporet, minus autem uisceris striatus, cum eo quod siccus habitus existit, facile in sicciam incidet, ægritudinem ac præsertim, si cunctis aut uigilijs si modicis occupabitur, et aeris quoque nobis circumfusa temperaturæ, quum siccæ fuerint, exiccent animalium corpora, et natationes præterea in aqua quænitti, aut sulphuris, aut aluminis, aut bituminis, aut alterius huiuscmodi qualitatis est particeps, et quæcumque medicamina uim habent exiccati, siue intrassue extra assumantur, hec quoque siccum reddunt corpus. de quibus in eo uolumine in quo de simplicibus medicaminibus agitur abunde dictum est. Haec quidem siccorum ægritudini causæ sunt.

Humidari

G. DE DIFFER. MORTALITATIS

Humidarum autem sunt omnes causæ contrariae, veluti ciborum qui humidiori natura constant copia, et potum excessus, et omnis uiuendi ratio delicatio, et animi securitas, et balneari ex aquis dulcibus plurimus usus, praesertim post cibum. Sic et tota uita decors atque omni labore vacans, et pluviarum abundantia, atque omnis status temporis humidus, et medicamina quæ humectandi habent potestatem.

Liquet autem quæ et compositarum ægritudinum causæ sunt cōpositæ. Si enim causa calida simul et siccæ in unum aliquando conueniant, necessario calidus quidem atque siccus sequetur morbus. Si calida et humida pariter calidus et humidus idem evenit in reliquis duabus simul iunctis qualitatibus, humida scilicet et frigida, et siccæ et frigida. Quod uero huic sermoni adiungere ac simul distinguere oportet, iam aggrediamur: quod uidelicet similem habentes naturā causæ, sèpius alterant corpus, plerumque uero uiribus contrarijs agunt; sed quæ ex ipsis sunt numero plures, in agendo superant. Sicuti quandoque diurniores, quandoque potentiores uincunt. Etsi uero nullo modo fieri posse uideatur, ut ab utrisque simul redatur corpus, atque una calidum efficiatur ac frigidum, humidumque ac siccum plusquam natura sit oportunum, tamen et hoc ipsum usu contingit, et merito dissimilitudinæ inæqualis appellatur. Nosque de hac ipsa alibi seorsum, ut oportuit, disseruimus. Neque nunc de easdem ipsa, uerba consumere conuenit, sed potius ad reliqiarum ægritudinum causas explicandas uenientium.

Hoc tamen in loco prius sunt repeterda, quæ in libro de morborum differentijs edocuimus, quæ uidelicet sèpius quidem ob solas quatuor qualitates

L I B E R . S E C U N D U S .

litates corpora ab habitu naturali recedunt nulla extrinsecus confluente substantia. Sæpius vero fluxionibus replentur, quæ forma quidem humida constant, ui autem, humido carent. Sed de horum humorum potestate, dictum quidem est ab antiquis et medicis et philosophis, et a nobis etiam, tum in alijs commentationibus, tum in his præsentibus, quas de medicaminibus edidimus. Quantum vero huic loco expedire uidebitur, impræsentiarum dicetur, quæ russa quidem bilis calida est et sicca, nigra autem frigida ac sicca, sanguis autem calidus et humidus, pituita frigida et humida, et quod ex his singuli inserviunt aliquando syncæri, aliquando alijs commixti. et quod aut tumefactæ, aut indurate, aut inflammatæ particulæ uarios trahunt affectus. Nam et anthraces et herpetes et herisipelata et phygethla et gangrenæ et phagedene et satyriasis ex hoc genere sunt. utiligines et atheromata et acrochordones et achores et faui et ganglia et steatomata appellata nihil aliud sunt nisi fluxionum partus. Hac uero inuicem differunt, ac præterea ea omnia, de quibus antea diximus, quoniam nonnulla quidem ex sola sunt pituita, nonnulla autem ex sanguine, quædam ex bile russa, quædam ex nigra, quædam ex aliquo alio humore, qui nondum omnino sit extra naturam. Sed hic ipse qualiscum fuerit, unus erit ex his, quos antea enumerauimus. Neque enim fieri potest, quin sit aut calidus et siccus, aut frigidus et humidus. Nam quanto quidem crassior fuerit atque frigidior, nam turalis pituitæ formiam adnittit, atque alterius quidem humor esse existimatur, qui ex quo genere sit præster naturam. non tamen ita se res habet. donec enim frigidam atque humidam se trauerit naturam, ex pituitæ genere erit. Eadem ratione quicumque calidus

G. DE DIFFER. MORI.

realidus fuerit et siocus, idem cū bīle genus subibit.¹ De his uero plenius alibi disseruimus. Quo sit, ut nūc de his breuius dicamus, quoniam et de his ipsis copiosius in ijs libris, quos de curandi ratione editari sumus, tractare statuimus. Ad id uero, quod p̄sentis interest operis, redeamus.

Omnis quidem huiuscmodi sunt ubiq̄ ad partē signobiles materiam inutilē transmittentes naturā: quod etiam multi alij antea scripti sere. Quis tamen sit generationis modus, non satis ab his, qui nos p̄cessete, explicatum, quoniam neque potentias naturales, de quibus nos in alijs commentationib⁹ egimus, quenam, et quot numero existantur, et quod singularum sit opus, satis explanare posuerunt. Sed nulla sane difficultas, suppositionibus quas in eisdem commentationibus demonstravimus utentes, de hisce omnibus transfigere, quum quatuor sint numero potentias, quarum quālibet siue animalis siue plantæ particula, particeps est. Et cum una quidem ex ijs attrahat id, quod ei cōuenit, alia autem retineat, alia alteret, alia, quod superfluit excernat, et cum materia ipsa superflua duplex genere existat, aut enim quātitatis ratione, aut qualitatē, nihil mirum si impuris corporibus, in quibus plurima inutilis materia redundant, ad imbecilliores partes aliquid confluat. Nam superfluu⁹ humor, ut qui a partibus robustioribus expellitur, ac nullib⁹ confistere queat, tandem ad imbecilliorēm derudit partem. Hęc ergo alia atq; alia indirecis corporibus existit, quum aut in prima animalis formatione eidem particulis erit obtigerit, aut postea aliquā suscepit noxam, aut quia ipsa natura exigit, ut pars talis ab qua habeatur, quemadmodum cutis: haec enim (ut quae nullum opus habet sed usus tantum gratia a natura instituta est) optima ratione

L I B R SECUNDVS.

nione partibus alijs, quæ aliquam habent operationem, imbecillior est facta. est enim quoddam ueluti uelamentum atq; amictus animali cognatus, qm neq; coctionem, neq; alimenti digestionem, neq; sanguinis generationem, neq; pulsum, neq; respirationem neq; uoluntarium motum, neq; omni operationem aliquid affert animali. ac præterea quum omnia uerbi partium extrema sit collocata, nos absque valuatione totius corporis excipit excrements. Multa et nim ab initio instrumenta, expurgandæ materie inutilis gratia natura molita est. et hæc quidem ad tuendam sanitatem sufficiunt, quum nullam corporis labem is, qui nobis circumfunditur, aer adiecerit, aut ratio uictrix omissa, humorum uiriosorum redditantiam in corpore efficerit. Quo fit, ut quum talis acciderit error, non adhuc naturalia sufficiunt instrumenta ad materię vacantis multitudinem expurgandam. Ideoq; tunc accidit, ut fluxiones a ualentioribus impulsæ partibus, ad imbecilliores detrahantur. Illud quoq; nonnunq; usū euenire solet, ut cum angustiores redditii fuerint hi, per quos expurgantur meatus, ad alia confluant loca. hæc quidem principia sunt gignendi omnes, de quibus ante a diximus ægreditudines. Malū uero in ipsis membris augetur, quum in eisdem impacti humores superflui appetentes, atq; ea ratione magis uitati, eum qui postea superuenit humorem, si integer fuerit, coinquant atq; corrumpunt.

Sed quoniam similarium partium proprios recentiuimus morbos, superest, ut de instrumentarijs dicamus, exordium ab eo sumentes, qui primum inter alios obtinet locum, qui uidelicet in formatione consistit. Hic autem sit naturalis quidem figura nonnunquam evanescere, nonnunquam terrore levare.

d. te aut.

G. DE DIFFER. MÖR.

se aut asperitate aut meatu ipso corrupto. Causa su-
tem uarietatis, quæ figuræ aduenit naturali, prima
quidem est formatio cōceptus in ipso protinus ute-
matris, uitiata uero ob materię multitudinem, aut
ob qualitatem minime aptam. Secunda uero, cum
fatuim a partu, dum insans fascijs inuoluitur, si-
gerat aliquis committatur. Molles siquidem ac pene
fluxibilia, nuper in lucem uenientium corpora in-
fantum, facile inuertuntur, quum in exitu a matri
utero non ecente ab obstetricibus excipiuntur, aut quia
non commode fascijs inuoluuntur, ac deinceps a nu-
tricibus modo, aut auferuntur aut reponuntur, et
plum prehendit lac, et dum soluuntur, et dum fascijs
alligantur. In his siquidem omnibus, nisi quis in-
fantes commode pertractauerit, facile uniuscuiusq[ue]
membri forma naturalis eueritur ac uiciatur. Et
quidem in omni ea que sequitur educatione, partim
ab imingēdica satietate, partim a motibus perpetram
fatijs, dum ante tempus aut stage aut ingrediū per-
mittuntur, aut uehementioribus motibus expan-
sunt, plures in ipsis artus inuerti contingit. Siqui-
dem nimia satietas operationes impedit naturales.
Intempestiu[m] autem et uehementiores motus labet
factant membra, ac in quam minime sit oportunitum
partem circumagunt. Crura etenim ex ipsa inniten-
tium corporum gravitate, aut ad exteriora, aut ad
interiora uertuntur, ut magis ad hanc q[uod] ad illa pri-
mum tibiæ momentum declinat. Quibus enim re-
tior est, q[uod] naturæ conueniat, blesa sit magis. Quia
bus autem sheba, caniore efficitur. Voco autem she-
bum, quod ad exteriora conuertitur, shebum autem
quod in contraria partem. Et thoracis quidem
parietes plerumq[ue] putricibus depruantur, dum ip-
pos in prima educatione nimium arcto ex insicca-
uinciunt.

LIBER SECUNDVS.

ninetur. Maxime uero hoc quotidie apud nos fieri intuemur in uirginibus, quibus, dum student nutrices augere coxas ac latera ut haec magnitudine thoracem exasperent, uitris quibusdam rotum circumprehendunt, atque omnes scapularum ac thoracis partes uehementius collibent ac comprimitur. Quos ita ut cum aliquando non eque omnes intendantur, aut pronum in partem anteriorem reddatur pectus, aut posteriores partes, quae ad spinam pertinent gibbae reddantur. Illud uero non unq; accedere solet, ut ueluti per fractū atq; ad latus adductū fiat dorsum, ita ut altera quidem scapularum nō aucta sed parua ac fatis comprimā apparat. Haec quidem omnia figurarum existunt uitia, quae in thorace committuntur, ob etiam imperitiamq; non aequo momento alitganuum nutricum. Sic et medici plerumq; male alligantes atq; efformantes artus effractos, membra deprauarunt. non nunquam uero ubi medicus recte suum opus impleuerit, ipse, qui patitur, si antequam callus satis inualuerit, membrum exercere conetur, sibi inuersionis est causa. Sed et fractæ partes sicuti vares, et circumfractæ sicuti extrema concavitatis, in qua coxa reuolutur, et excisis quandoq; ossibus, aut magna portione carnis, cum deinceps non aequaliter supercreuerit, haec omnia occasionem afferunt ut naturalis figura uitietur. Alius autem modus est figuræ deprauandæ, qui ob immodicam repletionem, aut alimenti detectum contingit, sicuti ijs, qui aut nimis crassi facti sunt, aut nimium contabuerunt, siue id in una tantum corporis parte, siue in toto corpore eueniat. Nam et morbus qui elephas appellatur, aut tabes, manifestissime figuram immutant. Resimatur enim nasus, et labra crassifiunt, atque aures extenuatae uidentur his, qui

G. DE DIFFER. MOR.

elephantiasim patinntur. atq; hi omnino satyrorum effigiem præ se ferunt. Nares autem acutæ, et collapsa tempora, et oculi concaui, et circa scapulas ac brachia ueluti quædā alæ, his, quos tabes male habet, apparent. ¶ In his quidem omnibus prima ratione interit atq; corruptitur figura naturalis. Ex accidenti autem, his qui resolutionem, aut distensionem neruorum, aut inflammationem, aut duris tiem patiuntur, aut quib; nerui dissecti sunt, aut chordæ, aut duris cicatricibus astricti. In his siquidem omnibus, alias ob aliam causam, ad alterā partem membrum declinat, tractum quidem a musculis motum facientibus in his, qui altera tantummodo parte sunt resoluti. sic et in neruorum distensionibus quæ ad alterā contrahunt partem a musculis distensis. Inflammationes etiam et duri tumores, atq; induratæ cicatrices, et quicunq; tales affectus, partem ad se proximam tendunt, eadem ratione membrum peruerunt. In eisdem uero, dissectis neruis et chordis, sicuti resolutis. motum exercentes ijs oppositi musculi, et qui habitum seruant naturalem, ad se ipsos, cum agunt, attrahunt membrum, adeo q; hæ plures numero causæ ad unā rcducuntur, quæ membrū urgente ad alteram partem tensione peruerit. Et de figurarum quidem secundum naturam differētia, hæc dixisse sufficiat. ¶ Cauitates autē quæ patib; corporis insunt et eatum meatus ob eas, quas subisciemus causas, aboleri contingit. coalitum scilicet, angustiam, obstructionem, cōpressionem, subsidentiam, et eorum, quæ ora appellantur, patefactionem. Nam quum nonnunq; exulceretur cavitatis interior superficies, ac deinceps simul calescant exulceratæ particulæ, formationis naturalis necessario destruitur. Nonnunquam uero uel carne adnatæ uel aliquo

LIBER SECUNDVS.

aliquo alio germine præter naturam, vel duo quodiam siue inflamatio tumore aut abcessu in ipsis coagulib[us] instrumentorum, ac deinceps eorum, tumor non naturali interiori occupante cavitatem, loco angustia superuenit. et lenti quidem ac crassi humoris, ut aliqui pori, spacijs interioris laxitatem ad similem perducunt affectū. ¶ Sic et si aliquid extrinsecos incidat, ac uehementius cōprimat, necessariū est, ut circumferentia corpora ad interiore cavitatem detrudantur. ¶ Subsident autem in seipsa corpora, veluti cum ab acidis patiuntur asticta, aut frigidis densata, aut ab arefacientibus exiccata. In quo casu illud accidere solet, ut meatus quidē precipue, sedet ipse quoque cauerit ad angustum redigantur. Nam ora quidem meatuum non soli angustiora reduntur, sed etiam penitus in huiuscmodi affectibus occitantur. ¶ Sed et eius uirtutis, quæ contentius appellatur motus immodicus, cum ora meatuum supra modū colligit et cohibet, angustationis est causa, quemadmodum et extremitate uitutis motus immodicus nimium elaxat. Hoc idem faciunt et uitutis contentiæ imbecillitas, et medicamen aliquod aut aqua, quæ aperiendi oram habeat, aut iassitudo immodica, quæ ipsis accidat instrumentis, aut circumfusi aeris habitus, qui ad caliditatem immodi cam uergit ac humiditatem. Hæ quidem sunt et meatibus et ipsis præterea caueris talium affectuum causæ, atq; ex his intelligi potest, quafnam in corporibus similaribus causas afferre constituant hi, qui ex tumoribus atq; meatibus eadem uolunt esse constructa. Sed quum tota ipsorum suppositio sit falsa, mihi superuacaneum uisum est de ipsis facere mentionem. Quare ad id, quod propositi nostri est institutum, reuertamur, ac reliquorum morborum causas

G. DE DIFFER. MOR.

fas assignemus, ab eo rursus genere, quod ad formationem attinet, exordientes.

Superant autem duo in eo modi, cum instrumen-
ta aut preter modum levia fiunt, aut aspera. Ex-
asperantur autem, quæ prius erant levia, aut le-
uigantur, quæ prius erant aspera, illa quidem ab hu-
morum acritudine aut medicaminum discutientium
ui, hæc uero a pingui ac lenta huic ueritate maden-
tia. Precipue uero in ossibus hoc malum uehemeter
apparet, quum non recte a medicis curantur. sed ali-
quando ex humorum natura, qui in animalium cor-
poribus inueniuntur, habet originem. Oculoru-
tem et gutturis asperitates, non ex his tantum, sed
ex accibus vaporibus aut puluere uel fumo contin-
gunt, sicuti (ut arbitror) et stomacho et uentriculo
et intestinis a materia inutili, quæ in ipso corpore
gignitur, atq; ex eorum quæ eduntur et bibuntur qua-
litate. inter quæ etiam uenena connumerantur.

Cliquet autem, q; exasperantium causarum singu-
le quum inualuerint, aut ulcerationem aliquam aut
corrosionem in partibus carnuleutis afferunt aut in
osibus. He quidem sunt primi generis, quæ infor-
matione constitunt egreditudinum cause.

Secundi autem generis, quæ in numero fiunt, ubi
aliqua ex partibus defuerit naturalibus, aut se-
ctio aut putrefactio aut ualida frigefactio pra-
cessit. Et cause quidem frigefactionis prius sunt ex-
plicatae. **P**utrescunt autem nonnulla quidem a me-
dicaminibus, quæ uim habent putrefaciendi, aut ab
ijs, quæ in ipsis animalibus oriuntur superfluitates.
Nonnulla uero ob id, quod minime euaporant. hu-
ius uero causas prius apperuimus. Q; si aliquid su-
percreuerit, quod non sit e numero partium natura
constantium, hæc quidem egritudo ad numeru-
partium

L I B E R . S E C V N D V S .

etum spectabit. ¶ Sed quū id, quod superadditū sū-
erit formam obtinuerit naturalem, iōptimā materię
abundantia erit in causa. At si non naturalem, esit
et materiae qualitas nō naturalis; alioquin neq; quod
integrum erat, natura afformasset, neq; quod uitia-
tum, excreuisset. format autem in cōceptibus, quā-
do aut sex digitos aut tale aliiquid facit. In iam ad-
ultis autem, quando exulceratis particulis nālidas
carnes superaluerit, aut oculis unguem. ¶ Abiicit
autem id, quod inutile in his passionib; quas Grē-
ci ganglia, meliceridas, steatomata, atheromata ap-
pellant, ac in reliquis eiusdem generis affectibus.

ET magnitudo quidem partium augetur, aut ab
optimā materia multitudine, aut a potentiā ro-
bore. ¶ Imminuitur autem a contrarijs causis,
aut ubi sectione aliqua, aut exustiōe, vel putrefactiō-
one uel immođica frigefactiōe, quaē interitum af-
fert, aliqua instrumenti corruptitur pars, adeo ut
quaē remanet, mutilata reddatur.

Quæ uero in cōpositionis genere egritudines
fiunt, nōnullæ quidem a repentinis ac uehe-
mentibus motibus ortum habent, nonnullæ
autem ab articulorū immođica humiditate, quaē li-
gamenta mādefacit atq; elaxat, totamq; articulatiō-
onem ob lentitiam, lubricam reddit. nonnullis autē
ob id, quod ossium concavitatū, quas Grēci cotilas
uocant, supercilia cīrēfrangūtur, potius mēbrorū
capita ex suis sedib; excidunt. Hæc igitur omnia
ex articulationum cause sunt. In his autem egritu-
dinib; quæ enterocèle et epiplocele appellantur,
laxari magna ex parte. nōnunq; uero et ab rumpi eū
meatum contingit, qui abdomine ad testiculos per-
tingit. Sic quoq; deinde ad ipsum meatum, aut ad tu-
nicam, quam Grēci herithroidem appellant, aut o-
mentum

G. DE DIFFER. MOR.

mentumq[ue] aliquid habitat intestinum. Mouentur præterea suis sedibus intestina, quū dissecto om̄e desiderant. Et pulmonis quoq[ue] fibra sepius in uulnib[us] peccoris exit. Et tunica unea præter modū relaxatur, quām corneam nimium erodi contigerit. Vbi etiam extremerunt pars aliqua nōnūq[ue] obuenient iore & casus, aut afflictiones exciderit, hæc quoq[ue] gripido ad situs ac figuræ evagationem pertinebit, sicut obillias quas antea commemorauimus occasions. Ad uicinas autem partes cōmunicatus deprauatur, quām aliquis non oportune coāluerint, aut quām aliquid appendiculum aut uinculum relaxatur, uel intendit, uel abrumptit. Nēq[ue] obscurpi est, ex quibusnam occasionibus horum singula eueniantur.

Nius vero generis egritudinum quod cōntingit in omnibus existit partibus siue omnino similibus & pliis, siue compositæ existant, cāusæ sunt explicāta. Ego uero hoc uniuersum genus unitatis solutionem appellare consueui, aut unitatis corruptiōnem. Neq[ue] enim nomen ab his, qui ante nos fuerunt, impositum accepimus, sicuti nonnullas eius species proprijs designauerunt vocabulis. Fractionem quidem et perforationem, quām in osse soluitur cōtinuitas, ulcus autem ac uulnus, cum in carne hoc sit appellātes. In ossibus autem capitīs, plures sunt nuncupationes. Qualis enim est in reliquis ossibus fractio, ruptio uel ruptura uocatur. Quæ uero ab aliquo acuto occurstante atq[ue] absidente fit, incisio atque dissectio appellatur et cedes. Nomen autem teredonis apud Græcos, quod perforationem significat, uidetur quodam modo (ut apparet) e littera, superabundare. Nam a tremate, id est foramine, deriuasse uidetur. Veluti tredon quædam, id est, foratio

LIBER SECUNDVS

foratio existens, quæ uidelicet ab acutis humoribus erodentibus fiat, ad aliud reducitur ægritudinis genus. Et ossis asperitas potius q̄ perforatio nuncupatur. Maiori autem foramine facto, et quodamueluti sinu apparente, perforatio dicitur. Et collisio quidem ex hoc genere existit, quæ ex maiori parte in partibus fit carnulentis, nonnunq; uero et in ossibus capitis, in pueris præsertim. Nam in seipsum cedat oportet quicquid colliditur. hoc autem et molle esse expostulat ac minime durum. Quare aut ex carnosis partibus aliqua, aut ex tenera ossiū natura existet, quæ duri ac ualidi corporis extrinsecus occursantibus uiolentum sustinet impetum. Quum igitur exterior superficies eius, qui ita patitur, corporis continuatatem seruauerit, multæ uero exiguae diuisiones in profundo constiterint, collisio ac trusio uocatur hoc ægritudinis genus. At quū cauitas aliqua intus apparet, quam rei collisæ percussor impresserit, tunc illicio dicitur. Necessarium est igitur omnino, ut sub ipso ictu, in seipsum impellatur, et cauū fiat id, quod colliditur. ut uero abeunte causa cauitatē retineat, non est necessarium. Nam magna ex parte mollia omnia ad naturæ suæ locum regrediuntur, ubi percussor abscesserit. Si uero nō solum intrōcesserit eapitis os, uerum etiam ruptio aliqua in superficie exteriorē fuerit adiuncta, tunc est ægritudo composita, neq; ei nomen aliquod inditum ab antiquis authorebus habemus. Quare potius est oratione explicanda, q̄ nominibus barbaris, quibus plerique iuuenes medici uti consueuerunt. Continuitatis uero solutio existit et ruptio et conuulsio, altera carnosis partibus, altera neruosis adueniens. horum uero generationis est causa, repentinus quidam ac inæqualis uehemensq; motus, ac tum præcipue quum neq; perfricata,

frictione mēp calcata, nē ad rē qualitatem ducā,
aut mollicie in corpore motibus exponūtur. Distra-
hūtus enim in huī modo efficiens plurimæ eorū
partes, atq; p̄fūrmatum dicā p̄mūlū hūtū se
genetis agitūdīnum causā, nonnullæ quidem ex-
mīscis adueniunt, nonnullæ autem ex ipso cor-
pore ortū habent. Atq; extīnse cę quidem, sunt ea
omnia, qui percutere accollidere apta sunt. Ix ipa-
so autem corpore cause, sunt immōdīcī quidam ac
sine ordīne motus animalis, et nonnullā humorū
vitia, quæ corrodendi vim habent. Tales quidem
sunt grātitudīnes orātib; partib; communes, pri-
mī scilicet atq; simplicib; quæ similiās appella-
tur, atq; ijs, quæ ex illis componūt, quæ et insti-
menta et instrumentaria dīcuntur.

Compositarū uero agitūdīnum causas nō est
admodum īmūnire dīfīcile, quām ex his, quæ
cōmemorāimus componantur. Quāze, suq; q;
hoc desiderio genetū, potest sibi hanc parare facul-
tateū. Nunc autem ē tempus, ut huic sermoni si-
nem faciamus. Ac de accidentiū differentiā dein-
ceps dīseramus.

Secundi et ultimi libri Galeni de differentiā
morbōrum. N. Leoniceno interprete
finis, Impress. Londini in
edib; Pynso-
nianis.

